

психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. 2017. Т. VI, № 13. С. 145–152.

5. Титаренко Т. М. Психологічне здоров'я особистості: засоби самопомоги в умовах тривалої травматизації : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 160 с.

6. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу: психолог у концтаборі / пер. з англ. О. Замойської. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2019. 159 с.

7. Фурман А. А. Психологія смислоттєвого розвитку особистості : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 508 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-68>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Хромченкова Наталія Миколаївна

*кандидат педагогічних наук, заступник директора
з навчально-виховної роботи,*

*Опорний заклад загальної середньої освіти Щасливського
академічного ліцею Пристоличної сільської ради,
Київська область, Бориспільський район*

Вступ. У сучасних умовах життя в Україні, що характеризуються соціально-економічними трансформаціями, цифровізацією суспільства та змінами в системі вищої освіти, особливої актуальності набуває проблема трансформації мотиваційної сфери особистості студентів у процесі освітньої діяльності. Спостерігається тенденція до зниження пізнавальної активності здобувачів освіти: зменшується інтерес до навчання, знання дедалі частіше набувають формального характеру, а освітня діяльність орієнтується переважно на досягнення зовнішніх результатів, зокрема оцінювання. У цьому контексті знижується рівень уваги та зацікавленості, посилюються прояви прокрастинації, психоемоційної втоми та навчальної пасивності.

Ефективність освітнього процесу значною мірою визначається рівнем сформованості мотиваційної сфери особистості, яка забезпечує спрямованість діяльності, її інтенсивність, стійкість та здатність до саморозвитку. Водночас сучасна парадигма освіти орієнтована на формування внутрішньо вмотивованої, автономної особистості,

здатної до самостійного здобуття знань і професійного зростання. Це зумовлює необхідність глибокого наукового осмислення особливостей трансформації мотивації студентів у процесі здобуття вищої освіти та пошуку ефективних шляхів її розвитку й підтримки з урахуванням сучасних освітніх викликів, індивідуальних потреб здобувачів освіти та вимог ринку праці.

Постановка проблеми. В умовах трансформації освітнього простору актуалізується потреба у розвитку внутрішньої мотивації студентів до навчання як ключового чинника їхньої активності участі в освітньому процесі закладу вищої освіти. Саме внутрішня мотивація забезпечує усвідомлене засвоєння знань, формування професійної ідентичності та готовність майбутніх фахівців до відповідальної участі в суспільному розвитку держави. Водночас поширені традиційні підходи до організації навчання часто орієнтовані на формування переважно зовнішньої мотивації, що знижує ефективність освітньої діяльності та не сприяє довготривалому збереженню навчальної активності студентів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема визначення та обґрунтування ефективних педагогічних умов і методів, спрямованих на розвиток стійкої внутрішньої мотивації студентів у процесі здобуття вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових праць свідчить про значну увагу дослідників до проблеми мотивації освітньої діяльності студентів. У роботах українських і зарубіжних учених розкрито структуру мотивації, співвідношення внутрішніх і зовнішніх мотивів та їх вплив на академічну успішність. Дослідження підтверджують, що внутрішня мотивація є провідним чинником ефективного навчання та саморозвитку. Водночас встановлено, що мотиваційна сфера студентів формується під впливом педагогічних умов, освітнього середовища та рівня залученості до освітнього процесу.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування особливостей трансформації мотиваційної сфери студентів у процесі освітньої діяльності. Для досягнення мети визначено такі завдання: проаналізувати сутність мотиваційної сфери; визначити чинники її трансформації; охарактеризувати співвідношення внутрішньої та зовнішньої мотивації; дослідити вплив освітнього середовища; обґрунтувати умови підвищення мотивації студентів.

Виклад основного матеріалу. Мотиваційна сфера особистості студентів є складною багаторівневою системою, потреби, мотиви, цілі, інтереси та ціннісні орієнтації, які визначають спрямованість і характер освітньої діяльності. У процесі професійної підготовки вона зазнає

суттєвих змін під впливом як внутрішніх (індивідуально-психологічних), так і зовнішніх (соціально-педагогічних) чинників [1, с. 47, 48].

Сучасна освітня практика орієнтована на перехід від зовнішньої мотивації до внутрішньої, що базується на пізнавальному інтересі та прагненні до саморозвитку.

Важливу роль у цьому процесі відіграють педагогічні умови, зокрема використання активних та інтерактивних методів навчання, створення ситуацій успіху, забезпечення автономії студентів та формування позитивного освітнього середовища. Застосування сучасних освітніх технологій сприяє підвищенню зацікавленості студентів, розвитку їхньої пізнавальної активності та відповідальності за результатами навчання [4, с. 85].

Трансформація мотиваційної сфери студентів пов'язана з багатьма факторами: соціальним оточенням, освітою, сучасними технологіями навчання та особистісними характеристиками студентів. Дослідження цих процесів дозволяє не лише зрозуміти механізми формування навчальної активності, а й розробити ефективні педагогічні стратегії, що стимулюють розвиток внутрішньої мотивації, підвищують когнітивну активність та сприяють формуванню компетентної особистості [5, с. 37].

Також значний вплив має цифровізація освітнього процесу, яка розширює можливості навчання, але водночас підвищує вимоги до самостійності та відповідальності.

Таким чином, ефективна трансформація мотиваційної сфери студентів можлива за умови цілеспрямованого впливу на їхні внутрішні потреби та інтереси, а також створення сприятливих умов для самореалізації у освітньому процесі.

Висновки. Отже, мотиваційна сфера студентів зазнає суттєвих змін у процесі освітньої діяльності. Ключовим напрямом її трансформації є розвиток внутрішньої мотивації як основи ефективного навчання та професійного становлення. Визначено, що важливими чинниками цього процесу є педагогічні умови, характер освітнього середовища та рівень залученості студентів до навчання. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці та впровадженні ефективних методик формування мотивації у сучасному освітньому просторі.

Наукова новизна. Поглиблено уявлення про особливості трансформації мотиваційної сфери студентів та уточнено роль сучасних освітніх умов у цьому процесі.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані у практиці закладів вищої освіти для підвищення мотивації студентів та удосконалення освітнього процесу.

Література:

1. Кузьменко В. П. Мотивація учіння студентів як предмет психологічного дослідження. *Вісник Національного університету оборони України*. 2025. № 2. С. 45–52.
2. Петренко О. І. Мотивація навчальної діяльності студентів різних курсів. *Open Educational E-Environment of Modern University*. 2021. № 11. С. 112–118.
3. Сидоренко І. В. Особливості мотивації навчальної діяльності студентів медичного університету. *Медична освіта*. 2023. № 3. С. 78–83.
4. Ковальчук Н. О. Мотивація студентів в умовах дистанційного навчання : кваліфікаційна робота. Кривий Ріг, 2022. 85 с.
5. Іваненко А. М. Умови формування мотиваційної сфери студентів. *Академічні студії. Серія : Педагогіка*. 2022. № 1. С. 34–39.
6. Smith J., Brown K., Taylor L. Student motivation and engagement in higher. *Education and Information Technologies*. 2023. Vol. 28. P. 1234–1248.
7. Johnson R., Lee M. The impact of autonomy on student motivation and academic performance. *Learning and Instruction*. 2024. Vol. 85. P. 101–110.
8. Brown T., Wilson A., Gree D. Factors influencing student review. *Frontiers in Education*. 2024. Vol. 9. Article 1445011.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-619-8-69>

АРХІТЕКТОНІКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТА В ТРАНСФОРМОВАНОМУ СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Яцина Олена Федорівна

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри наук про здоров'я,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна*

Проблема психологічної безпеки суб'єкта в умовах глобальних та локальних соціальних трансформацій набуває сьогодні статусу фундаментальної міждисциплінарної категорії. Архітекtonіка цієї безпеки розглядається нами як динамічна, багаторівнева структура психічного буття, що забезпечує збереження суб'єктності та цілісності